

Ivo Svetina

ALI PISATELJ POTREBUJE SVET, KI NJEGA NE POTREBUJE? (Vilenica 1995)

»Ves svet je kakor
v modrino potopljen,
ves svet je
moder in zelen.«

Tako lepo pôje Srečko Kosovel. A jaz razmišljam takole: če mene ne bi bilo, svet ne bi vedel zame in jaz ne zanj. Še več: zame, ki me ne bi bilo, tudi sveta ne bi bilo. Ker pa sem, je tudi svet. Sva svet in jaz. Brata dva. Enako stara; sedeminštirideset let nama je. Ker, ko sem se rodil jaz, se je rodil tudi moj brat svet. In kaj je ta svet, ki je moj brat? Svet je zemlja in nebo nad njo in oblaki med njima, je gora in ocean, je drevo in dež, veter in vonj, tako mil in bežen, je mesto, kjer sem doma in pot, ob kateri rasejo kostanji, pod katerimi grem, ko iščem besed, da se z bratom svetom pogovarjam. Je vas pod Stolom in mali sadni vrt, ki ga je zasadil oče mojega očeta. Sta žena in sin in trenutek radosti, ko se nekdanjost in prihodnost združita v sedanjosti in je skoraj večnost, nič daljša od najglobljega hipa, ko sva brat in jaz, svet in jaz eno. Je razmesarjeni deček na sarajevski ulici, čečenska starka, do kolen pogreznjena v sneženo blato mesta groze, in je somalska mati, temna ko dišeč les, z umirajočo deklico na uvelih prsih, okrašeno z rojem muh, ki se hranijo z vonjem smrti. Je visokogorska tibetanska planota, sredi katere je odprto turkizno oko jezera Jamdrok Tso, skozi katerega zemlja zre v nebo in sprejema njegov brezmejni dar – ljubezen in sočutje za vsa trpeča čuteča bitja.

Moj brat svet je vélika knjiga skrivnega spoznanja, ki jo berem iz dneva v noč in njeno govorico prevajam v svoj materin jezik. In to svoje opravilo imenujem pesnjenje. Pišem male vaje iz globokoumnega nauka in jih darujem svojemu vélikemu bratu svetu. V svojem bratu svetu iščem podob, ki so prapodobne »*evangelija vesoljne harmonije*« (F. Nietzsche) in tako odjemljem trpljenje svojega brata, da brez solz in kletve prenese še eno smrt, še enega bosanskega, čečenskega, somalskega otroka. In moj brat postaja velik junak, ne zaradi tega, ker je premagal na tisoče sovražnikov, ampak ker premaguje samega sebe, kot me uči *Dhammapada*.

Resnica mojega brata sveta ni ne lepa ne grda. Udejanja se kot univerzalni zakon prividnosti, utvarnosti in minljivosti. Zatorej je vsaka potočena solza jezero in vsaka kaplja krvi ocean. Čas včerajšnji in čas jutrišnji so tisočletja, ki jih nikdar nistem in jih ne bom živel. Živim le zdaj in tu. Solza in kaplja krvi. In ko umrem, umre tudi moj brat svet. Zgorela bo knjiga skrivnega spoznanja, iz katere pijem vsak dan, da od žeje ne zgorim. Ker iz tistega rodu sem, ki si je dom sezidal na pesku in ki ga želja, da bi živel še jutri, dela nesposobnega, da živi danes.

A včasih, tako proti večeru avgustovskemu, ko nebo uprizarja svoje čudeže, da je ko nébesna podoba helenske tragedije, se mi zazdi, da je moj brat svet pozabil name. Da me ne vidi, da me ne sliši, da me ne čuti. Tedaj grem z doma, čez cesto proti gozdu, med sence in vonje in ptiče in molče govorim besede in stavke, ki jih razbiram na obrazu svojega brata sveta. Tehtam, ocenjujem in merim vsako besedo, ki jo izgovorim pod svoje mehko nebo, in tedaj se mi zazdi, da mi je nekdo prisluhnil. In ta nekdo ni nihče drug ko moj véliki brat svet. Grem po njem in mu pripovedujem, kakšen je in kakšen sem jaz, njegov mali brat, četudi istih let ko on. In kadar ob pozno cvetočih katalpah razberem kakšno od majhnih skrivnosti mojega brata, tedaj je moj molčeči govor pesem. Ki jo pôjem sebi v radost in bratu v tolažbo, ker izmučen in truden je, a sna ni od nikoder, ker on je bitje, ki nikdar ne spi in ne sanja. Svoj sen je podaril meni, da lahko živim, ker sen je mili plamen, ki me greje takrat, ko sem v ležišču noči podoba svoje lastne smrti. Ker ko mi brat svet ne bi podaril sanj, bi že v prvi noči svojega življenja zmrznil v materinem naročju. In umrl. In z menoj bi umrl tudi moj brat svet. Zaprla bi se vélika knjiga, iz katere tečejo na vse štiri strani neba reka življenja, reka ljubezni, reka sovrašva in reka smrti. Solze in kri vseh čutečih bitij. Umirajočih in rojevajočih se.

Moj pogovor z bratom svetom je pesem, ker obkrožen sem od tisočeri podob svojega brata sveta, ki plamtijo pred menoj in v katerih temno srce zrem in razbiram vsa svoja življenja, ki so minila, in tudi tista vidim, ki jih še nisem živel.

V pogovoru z bratom svetom prisostvujem njegovi zgodbi, ki se ji reče zgodovina in ki se je pričela z mojim, z njegovim rojstvom. Stoletja in tisočletja postajajo minute in ure in čas se ko cvet, katerega imena si ne morem zapomniti, razcveta pred menoj in mi kaže pot skozi zgoščujoči se večer, ta najslajši bratov obraz. In ko se že skoraj v temi izgubim, se v mračni krošnji bukve oglasi visok glas, s katerim mi moj brat govori: »Pred teboj, brat moj, se razpira *'globok duh doline'*,* po kateri bodo krenili vsi trpeči, ki so zapisani v moji zgodbi, ki se ji reče zgodovina. Bodi, brat moj, moj glas in sporočim jim, naj spoznajo svoje trpljenje kot trpljenje in takó ne bodo več trpeli. Sporoči jim to, brat moj, še nocoj, ker jutri bo znova strašen, še strašnejši dan, ko bo Jama, Gospodar smrti, jemal k sebi vse one, ki jih je smrt izbrala za žrtven kolač, zmesen iz mesa, krvi in zdrobljenih kosti. Sporoči jim to še nocoj, brat moj mali!«

In že je ugasnil svetel glas v mračni krošnji bukve in name je legla silna teža. Vse nebo. Moj véliki brat se je v glasu ptiča, ki ni mogel spat, naselil v meni, si poiskal gnezdo krvavo, v katerem se je ko bodalo ostrih kril in krempljev in kljuna udomil, da me je prerezala neznosna bolečina. Ker postal sem glas svojega brata sveta, ki mora trpečim izmiti rane in vanje nasuti kristale soli. Strašen je moj véliki brat svet! Presilno in pregloboko je njegovo spoznanje, ki mi ga je v zgoščujočem se večeru razodel pod mračno krošnjo bukve. Ker to spoznanje je tisto, po katerem si človek ne želi več živeti. Ker to spoznanje je smrt sama. In kdor beži pred njo, beži tudi pred življenjem.

Jaz pa, neveden in od pesmi opit, sem se ponudil svojemu bratu svetu, zemlji in nebu, da njegovo razodetje ponese trpečim. Sarajevskemu dečku, čečenski starki in somalski materi s hčerko na uvelih prsih. Vsem umirajočim.

Hotel sem biti Muni molčečnež, modrec, ki se udeležuje življenja samo z molkom, z molčečim pogovorom s svojim bratom svetom. Hotel sem, da me moj brat svet prizna za utihnjenega, za modrega. Za učenca njegovega skrivnega nauka. A postal sem bratov strašni glas, ki me je ko morilsko bodalo zadel pod vse bolj

temačno krošnjo bukve ob poti, po kateri sem odšel z doma v gozd, da bi se pogovarjal s svojim bratom svetom. Hotel sem pobegniti iz svoje samote, iz svojega mušjega trpljenja, ko sem hitel k svojemu bratu svetu, a postal sem njegov glas. Ne pesem, ampak kletev, ki jo bodo izrekla usta onih, ki jim bom prinesel razodetje svojega brata sveta.

Stekel sem domov in se skrila med svoje drobne knjige in drgetal sem v ledenem vetru svetovne noči in spanca in sna ni bilo od nikoder. In jutra tudi ne. Pred menoj, bratom sveta, je bila neskončna polarna noč, ko ni ne zvezd ne meseca na nebu ne ognjev ne kresnic na zemlji. In vedel sem: ta noč brezdanja je moja in mojega brata sveta mati. In trpljenje se je v temnih cvetovih razcvetalo v meni in v mojem bratu svetu. In nikjer ni bilo več pesmi, s katero bi še lahko nagovoril svojega vélikega brata.

Preveč sem potreboval brata in v svetu sem si ga izbral. A svet je potreboval mene samo zato, da bi postal njegov glas, ki bi vsem bratom in sestram sporočil, da so le zato tu in tam in povsod, da trpijo. Da trpijo in umirajo. Skozi večnost umirajoči, nikdar umrli. In tedaj sem si zaželel, da ne bi nikdar bil in da svet ne bi imel brata. Ker, kot uči Anaksagora, *»prvi trezni med pijanimi«, »na začetku je bilo vse skupaj, potem je prišel razum in napravil red.«*

6. septembra 1995.